

Malwina Kołodziejczak

Analiza pojęcia wojny, agresji i napaści zbrojnej oraz przykłady ich użycia w aktach prawnych obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 2(14), 70-79

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AUTOR

mgr Malwina Kołodziejczak
m.kolodziejczak@aon.edu.pl

ANALIZA POJĘCIA WOJNY, AGRESJI I NAPAŚCI ZBROJNEJ ORAZ PRZYKŁADY ICH UŻYCIA W AKTACH PRAWNYCH OBOWIĄZUJĄCYCH W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Wprowadzenie

W aktach prawnych i najważniejszych dokumentach obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej nie brakuje mnogości sformułowań, wielości pojęć, wreszcie niekonsekwencji ich użycia. Jak zauważył W. Kitler, *brak definicji określonych pojęć w systemie prawnym*¹, co tylko powoduje narastanie problemów związanych z ich użyciem. Stwarza to sytuację, w której brak regulacji prawnych może powodować wiele interpretacji. Tak dzieje się z pojęciem *wojny*, które należy odróżnić od *stanu wojny*, *czasu wojny*, a przede wszystkim *stanu wojennego*. Terminy te nierzadko używane są zamiennie, chociaż nie są tożsame. Podobnie z pojęciem *agresji* i *napaści zbrojnej* – choć mogą być powiązane czy prowadzić do wojny, nie należy ich traktować na zasadzie synonimów.

W *Konstytucji RP* można wyróżnić szereg pojęć, których definiowanie i zakwalifikowanie do konkretnej sytuacji może wywołać spore trudności. Zatem problem główny zawarty jest w pytaniu: jak aktualnie regulowane jest pojęcie wojny, agresji i napaści zbrojnej w aktach prawnych? Celem jest charakterystyka omawianych pojęć przedstawiona w aktach prawnych obowiązujących w Polsce. Najważniejsza hipoteza odnosi się do przypuszczenia, że prawdopodobnie większość z tych pojęć nie posiada definicji legalnej², co sprzyja trudnościom interpretacyjnym i stwarza wiele za-

¹ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, AON, Warszawa, 2011, s. 45.

² W artykule wielokrotnie pojawia się sformułowanie *definicja legalna*. Autorka za S. Kaźmierczykiem przyjmuje, że jest to *definicja zawarta w tekście aktu prawotwórczego, zwykle na jego początku. Ma formę przepisu prawnego. Ma ona moc obowiązującą tak jak akt prawodawczy, co oznacza, że wprowadzenie znaczeń terminów sprzecznych ze znaczeniem ustalonym w definicji legalnej jest równoznaczne z naruszeniem prawa. Prawodawca formułuje definicje legalne w sytuacji, gdy jakieś określenie jest wieloznaczne, nieostre znaczeniowo albo zachodzi potrzeba wprowadzenia nowego znaczenia (...). Ich przedmiotem nie są zachowania regulowane przez normę, ale znaczenia słów użytych w tekście aktu prawodawczego (...)*. Zob., A. Bator (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, LexisNexis, Warszawa, 2008, s. 181. Autorka stoi na stanowisku, że konieczne jest sformułowanie definicji legalnych w formie przepisów prawnych

grożeń. W artykule poddane zostaną analizie wybrane artykuły z Konstytucji RP (m.in. art. 116, art. 134, art. 228, art. 229) i ustaw³.

Aspekty teoretyczne pojęcia wojny, agresji, napaści zbrojnej

Wojna jest pojęciem zaczerpniętym z prawa międzynarodowego publicznego i chociaż nadal jest jednym ze sposobów prowadzenia polityki, obecnie jest zakazana⁴. Jak ogólnie wskazują znawcy prawa międzynarodowego wojna to zerwanie stosunków pokojowych pomiędzy państwami i rozpoczęcie wrogich działań, które charakteryzują się walką zbrojną. J. Białocerkiewicz przyjmuje, z pewnym uproszczeniem, że *wojna jest to taki stan stosunków między państwami, w którym ostry konflikt powstały na gruncie dotychczasowej polityki rozwiązywany jest za pomocą części lub całych sił politycznych, militarnych i gospodarczych, jakimi te państwa dysponują*⁵. W najnowszym słowniku NATO nie zawarto pojęcia *wojny*. Mimo, że nie byłaby to definicja legalna, sądzić można, że pozwalałaby na pewne odniesienia, co do zakresu i treści powstających definicji. Być może nawet stałaby się wyznacznikiem kierunku, w jakim podobna definicja powinna zostać uregulowana⁶.

Dlatego że nie istnieje jedna, zwarta definicja legalna, często trudno zakwalifikować pewne wydarzenia czy działania, gdyż trudno stwierdzić czy to już wojna, czy nadal konflikt zbrojny. Należy jednak zaznaczyć, że zdarza się, że walka zbrojna kończy się zanim państwa przejdą ze stanu wojny w stan pokoju (działania zbrojne ustały, lecz nie podpisano traktatu pokojowego). Może też dojść do ogłoszenia wojny na papierze, bez faktycznej walki zbrojnej (np. z racji zobowiązań wynikających z umowy międzynarodowej o wspólnej obronie ogłasza się stan wojny), co spowoduje zerwanie stosunków dyplomatycznych, kontaktów handlowych, ale nie będzie wiązało się z działaniami zbrojnymi. Wydaje się, że można przyjąć założenie, że wojna zawsze oznacza faktyczne działania zbrojne, oznacza-

w powszechnie obowiązujących aktach prawnych, które będą miały moc prawną, np. w postaci definicji ustawowych.

³ Autorka aspekty teoretyczne i wybrane definicje wojny przedstawia w artykule: *Definicyjno-prawne regulacje wojny oraz terminów pochodnych*, który ukaże się w publikacji pokonferencyjnej *Bezpieczeństwo w XXI wieku – wymiar lokalny, regionalny, państwowy i międzynarodowy*, UWM, Olsztyn, 2015.

⁴ Zasadniczo, zakazana była już przed II wojną światową. Nie oznacza to jednak, że świat jest wolny od wojen.

⁵ J. Białocerkiewicz, *Prawo międzynarodowe publiczne. Zarys wykładu*, Wyd. UWM, Olsztyn, 2005, s. 440.

⁶ *Słownik terminów i definicji NATO zawierający wojskowe terminy i ich definicje stosowane w NATO*, AAP-6, NATO, kwiecień 2014, słownik dostępny w Internecie: http://www.wcnjk.wp.mil.pl/plik/file/N_20130808_AAP6PL.pdf [dostęp: 02.09.2014].

jące też czas wojny, natomiast stan wojny może także dotyczyć wrogich stosunków między państwami (jako pierwotnymi podmiotami prawa międzynarodowego), ale nie zawsze muszą wynikać z tego działania zbrojne. Oznacza to zatem, że stan wojny może, ale nie musi wiązać się z konfliktem zbrojnym, agresją czy napaścią zbrojną. Trafnie sens stanu wojny ujął M. Kallas, który stwierdził, że *stan wojny to sytuacja prawna między państwami znajdującymi się w stanie wojny. Stan wojny oznacza także zerwanie: stosunków dyplomatycznych, konsularnych, gospodarczych i bezpośrednich kontaktów między obywatelami oraz zawieszenie obowiązujących umów międzynarodowych między wojującymi stronami*⁷.

Istotne znaczenie dla omawianego zagadnienia ma także konflikt zbrojny. Należy go odróżnić od wojny. Główna różnica polega na tym, że nie musi być toczony pomiędzy podmiotami prawa międzynarodowego publicznego, może zatem dotyczyć innych aktorów nieuznawanych za podmioty, jak: grupy terrorystyczne, rebelianci, bandy zbrojne⁸. Zaznaczyć należy, że jest to rozróżnienie z perspektywy nauk prawnych, gdyż w stosunkach międzynarodowych może być to inaczej interpretowane czy rozumiane. Przykładowo, spotkać można inną kwalifikację dotyczącą liczby ofiar. Sztokholmski Instytut Badań nad Pokojem (SIPRI) przyjął ścisły podział matematyczny, z którego wynika, że działania zbrojne powodujące śmierć powyżej 1000 ofiar rocznie charakteryzują wojnę, natomiast poniżej konflikt zbrojny⁹. Wydaje się jednak, że ta klasyfikacja może odnosić się jedynie do konfliktów międzynarodowych, które poprzez zaangażowania różnych aktorów prawa międzynarodowego prawdopodobnie przerodzą się w wojnę. W przypadku konfliktu niemiędzynarodowego trudno się z tym zgodzić.

Agresja definiowana jest jako *zastosowanie przemocy zbrojnej jednego państwa wobec drugiego, które zmierza do ograniczenia albo pozabawienia jego integralności terytorialnej, niezawisłości czy suwerenności*¹⁰.

⁷ M. Kallas, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 1997, s. 85-87; za: J. Pawłowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa, 2002, s. 128.

⁸ Obecnie w doktrynie trwa jednak spór o uznawalność niektórych aktorów za pełnoprawne podmioty prawa międzynarodowego publicznego. O ile jasne jest, że pierwotnym podmiotem jest i pozostanie tylko państwo, to za wtórne podmioty oprócz wybranych organizacji międzynarodowych czasem uznawane są narody walczące, powstańcy, a nawet osoby fizyczne (w kontekście ich rozpraw przed Trybunałami Karnymi). Wątpliwe jednak, że grupy terrorystyczne będą za takie w przyszłości uznawane. Wiąże się to przede wszystkim z niemożnością egzekwowania ich obowiązków oraz brakiem akceptacji do nadawania im praw.

⁹ J. Białocerkiewicz, *Prawo...*, s. 464.

¹⁰ J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa, 2008, s. 7-8.

Bardzo przekrojowe ujęcie agresji zastosowano w Konwencjach Londyńskich z 1933 r., zgodnie z którymi występuje ona w przypadku gdy państwo-agresor:

- pierwsze wypowiedzie wojnę;
- bez wypowiedzenia wojny dokona najazdu na terytorium drugiego państwa;
- za pomocą sił lądowych, powietrznych, morskich dokona ataku na terytorium, okręt, samolot innego państwa;
- zastosuje blokadę morską;
- udzieli poparcia bandom zbrojnym, które powstały na jego terytorium i dokonają napadu na terytorium innego państwa¹¹.

W podobnym tonie utrzymana została definicja proponowana przez Organizację Narodów Zjednoczonych, jednakże jako uchwała (która nazywana jest też rezolucją¹²) Zgromadzenia Ogólnego nie jest prawnie wiążąca¹³. W art. 3. rezolucji¹⁴ stwierdza się, że za agresję może być uznana sytuacja inwazji lub ataku na terytorium innego państwa przy pomocy sił zbrojnych, wojskowa okupacja lub wszelka aneksja terytorium innego państwa lub części jego terytorium przy użyciu siły. Może być to także bombardowanie terytorium lub użycie jakiejkolwiek broni przeciwko innemu państwu oraz, co ciekawe, *wysyłanie przez lub w imieniu jakiegoś państwa uzbrojonych band, grup, sił nieregularnych lub najemnych, które dopuszczają się aktów zbrojnych o takiej doniosłości przeciwko innemu państwu, że oznaczają akty wyżej wymienione lub oznaczają mieszanie się do nich*¹⁵.

¹¹ W. Góralczyk, S. Sawicki, *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, LexisNexis, Warszawa, 2009, s. 358-359.

¹² J. Pieńkos, *Glosarium terminologii stosunków międzynarodowych*, Warszawa, 1994, s. 269; za: M. Rzeszutko-Piotrowska, *Kompetencja organizacji wyspecjalizowanych Organizacji Narodów Zjednoczonych do podejmowania uchwał prawotwórczych*, Annales, Universitatis Mariae-Curie Skłodowska, vol. XX, 2, Sectio K, Lublin, 2013, s. 33.

¹³ Jak podaje M. Rzeszutko-Piotrowska w doktrynie trwają spory na temat ważności i znaczenia uchwał. Wynika to głównie z różnorodności nazewnictwa i rodzajów uchwał organizacji międzynarodowych; niejedolitej procedury ich stanowienia, a także różnych skutków prawnych, jakie mogą wywołać. Toteż konkretne znaczenie uchwał powinno wynikać zarówno ze statutu, jak i praktyki. Stosuje się zatem pojęcie *uchwała*, *decyzja*, a również często i *rezolucja*. Tamże, s. 32-33.

¹⁴ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 14 grudnia 1974 r. nr 3314 w sprawie definicji agresji.

¹⁵ W artykule wyróżniono siedem rozbudowanych punktów, jednakże najważniejsze jest sformułowanie, że *agresją jest w szczególności*, co oznacza, że nie jest to definicja zamknięta a wyliczenia nie są wyczerpujące. W artykule za agresję uznaje się, *inter alia*: użycie siły zbrojnej jednego państwa, które godzi w integralność terytorialną bądź ustrojową innego państwa, militarną okupację czy też wysyłanie i wspomaganie band/grup zbrojnych w celu destabilizacji drugiego państwa. Pełna treść art. 3 w języku angielskim znajduje się na stronie internetowej ONZ. Zob., [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3314\(XXIX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3314(XXIX)), s. 143 [dostęp: 05.09.2014]. Definicję agresji próbowano także sformułować w Rzymskim Statucie Międzynarodowego Trybunału Karnego, jednak pań-

Problem występuje także w przypadku pojęcia *napaść zbrojna*. Mimo, że nigdzie nie występuje oficjalna definicja, pojęcie to pojawia się zarówno w Karcie Narodów Zjednoczonych (art. 51), w Traktacie Północnoatlantycznym (art. 5), jak i w Konstytucji RP. Co istotne, niektórzy znawcy prawa międzynarodowego uważają, że w międzynarodowych regulacjach celowo zamiast pojęcia *wojny* stosuje się termin *siła*, ale jak sami zauważają trudno o rozróżnienie, czy dotyczyć będzie to także użycia siły niemilitarnej¹⁶.

Zatem należy zauważyć, że termin agresja daje możliwość wielu interpretacji, natomiast napaść zbrojna już nie. Wobec powyższego, wydaje się, że nie każda agresja musi wiązać się z napaścią zbrojną zorganizowaną przez siły zbrojne, ale każda napaść zbrojna będzie oznaczała agresję. Jednakże agresja czy napaść zbrojna każdorazowo powinna oznaczać wojnę lub do niej prowadzić (czas wojny albo stan wojny), pamiętając przy tym, że musi zaistnieć konkretna sytuacja pomiędzy podmiotami prawa międzynarodowego publicznego. Natomiast, jak już wspomniano, ogłoszony stan wojny wcale nie musi być równoznaczny z wcześniejszą napaścią zbrojną lub agresją.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 1. Powiązania pomiędzy definicjami agresji, napaści zbrojnej i wojny

Abstrahując od uściślenia poszczególnych definicji, przede wszystkim należy mieć na uwadze art. 2 ust. 4 Karty Narodów Zjednoczonych: *Wszyscy członkowie powstrzymają się w swych stosunkach międzynarodowych od stosowania groźby lub użycia siły przeciwko całości terytorialnej lub*

stwa-strony nie ustanowiły w tej kwestii jednakowego stanowiska. Więcej: [http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/Projekty/7-020-863-2013/\\$file/7-020-863-2013.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/Projekty/7-020-863-2013/$file/7-020-863-2013.pdf) [dostęp: 05.09.2014].

¹⁶ T. Kamiński, K. Kostrzewa-Myszona, W. Sawicki (red.), *Prawo międzynarodowe publiczne w pytaniach i odpowiedziach*, LexisNexis, Warszawa, 2012, s. 355.

*niepodległości któregośkolwiek państwa*¹⁷. Oznacza to, że istnieje zakaz użycia siły zbrojnej, a nawet samej groźby jej użycia i bezwzględnie powinien być on stosowany i przestrzegany.

Problematyczne definicje występujące w Konstytucji RP oraz ustawie o stanie wojennym i kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych¹⁸

W *Konstytucji RP* nie brak nieścisłości w tejże materii. Kolejnym, dyskusyjnym wyrażeniem jest użyty w art. 134 *czas wojny*. Definicja *czasu wojny* może wywoływać wątpliwości, gdyż jak już wspomniano, brakuje regulacji prawnych określającej taką sytuację. Zgodzić się można, że jest to pojęcie przeciwstawne do *czasu pokoju* i odnosi się do faktycznych działań zbrojnych oraz wydarzeń związanych z konfliktem zbrojnym¹⁹. *Czas wojny* definiowany jest jako *okres funkcjonowania państwa charakteryzujący się istnieniem ostrego konfliktu, w którym regulowanie sporów między zwaśnionymi (antagonistycznymi) stronami (państwami, blokami państw, narodami, grupami społecznymi) realizowane jest środkami przemocy (przy użyciu sił zbrojnych) w celu osiągnięcia określonych interesów politycznych, ekonomicznych, ideologicznych lub innych*²⁰. Wydaje się, że definicja *czasu wojny* powinna być tożsama z definicją *wojny*, z jednym uszczegółowieniem – wyrażenie to powinno odnosić się do okresu faktycznych działań wojennych. Toteż nie do końca można zgodzić się, że *czas ten* może zachodzić w innym wypadku niż jedynie w trakcie działań zbrojnych między państwami. Prawidłowa interpretacja jest istotna, ponieważ konstytucyjne wyrażenie *na czas wojny*, daje podstawę do mianowania Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych. W przypadku napięć wewnętrznych, rozruchów, a nawet konfliktu międzynarodowego Naczelną Dowódcą nie może być mianowany (brak podstawy prawnej na inną niż zewnętrzna okoliczność)²¹.

¹⁷ *Karta Narodów Zjednoczonych*, art. 2. Zob., http://www.unic.un.org.pl/dokumenty/karta_onz.php#1 [dostęp: 03.09.2014].

¹⁸ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z póź. zm.

¹⁹ Zob., S. Bukowicka, *Wybrane zagadnienia z zakresu zadań Ministra Obrony Narodowej na czas wojny*, [w:] W. Kitler (red.), *Minister Obrony Narodowej i Naczelną Dowódcą Sił Zbrojnych w systemie kierowania bezpieczeństwem. Wybrane problemy*, AON, Warszawa, 2013, s. 138.

²⁰ J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski (red.), *Słownik...*, s. 29.

²¹ Więcej na temat Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych: M. Kołodziejczak, *Naczelną Dowódcą Sił Zbrojnych w polskim systemie prawnym*, [w:] T. Kośmider (red.), *Naczelną Dowódcą Sił Zbrojnych w systemie obronnym Państwa Polskiego*, AON, Warszawa, 2014, s. 133-134.

Wyjaśnienie etymologiczne pojęcia *na czas* również to potwierdza²², gdyż rozumiane jest jako *w czasie* – gdy będzie się coś działo, gdy zajdzie taka potrzeba. Dodatkowo należy zauważyć, że gdyby ustawodawca przewidywał możliwość mianowania Naczelnego Dowódcy przed *czasem wojny* mógłby użyć sformułowania *na wypadek wojny*. Zatem jeżeli ustawodawca chciałaby określić, że można uczynić to wcześniej, zapewne wyraziłby to wprost²³. W obecnym brzmieniu zachodzą wątpliwości, czy jest to możliwe.

Równie dużo wątpliwości przysparza wyrażenie *stan wojny*. Zgodnie z art. 116 Konstytucji RP to Sejm decyduje o stanie wojny i pokoju. W przypadku napaści zbrojnej na Polskę lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony, Sejm może podjąć uchwałę o stanie wojny²⁴. Należy przy tym zauważyć, że dopuszczalne jest ogłoszenie stanu wojny z państwem, które zaatakowało naszego natowskiego sojusznika, a faktyczne działania zbrojne nie będą odbywały się na terytorium Polski. Nie jest to jednak równoznaczne z prowadzeniem działań wojennych. Stan wojny będzie zatem regulował stosunki międzynarodowe, a stan wojenny sprawy wewnętrzne w przypadku zagrożenia, którego źródło jest jednak zewnętrzne. Stan wojenny to jeden ze stanów nadzwyczajnych, który może wprowadzić Prezydent RP na wniosek Rady Ministrów *w razie zewnętrznego zagrożenia państwa, zbrojnej napaści na terytorium RP lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony*²⁵. Określenie ustawowe szczegółowiej definiuje zarówno sam stan wojenny, jak i zagrożenie, co *de facto* ogranicza wprowadzenie tego stanu w innych przypadkach, które nie zostały wymienione w ustawie²⁶. Warty

²² S. Bukowicka, *Miejsce i rola Ministerstwa Obrony Narodowej w systemie kierowania bezpieczeństwem narodowym – sprawozdanie z sympozjum*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2012/2013, IBIŚM UW, Warszawa, 2013, s. 391, http://www.rocznik-bezpieczenstwa.dsw.edu.pl/fileadmin/user_upload/wydawnictwo/RBM/RBM_artykuly/2013_27.pdf [dostęp: 07.02.2014].

²³ Jest to zgodne z wykładnią literalną – *imperatio declarativa*, co oznacza, że to co normodawca chciał zawrzeć w danym przepisie określił wprost, zgodnie z literą prawa.

²⁴ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r., art. 116, ust. 1: *Sejm decyduje w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej o stanie wojny i zawarciu pokoju*, oraz ust. 2: *Sejm może podjąć uchwałę o stanie wojny jedynie w razie zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umów międzynarodowych wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji (...)*.

²⁵ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej...*, art. 229.

²⁶ *Ustawa o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej*, obowiązującej do 2011 r., Dz. U. z 2004 r., nr 107, poz. 1135, art. 2, ust. 1: *W razie zewnętrznego zagrożenia państwa, w tym spowodowanego działaniami o charakterze terrorystycznym lub działaniami w cyberprzestrzeni, zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może, na wniosek Rady Ministrów, wprowadzić stan wojenny na części albo na całym terytorium państwa*; art. 2, ust. 1a: *Przez zewnętrzne zagrożenie państwa, o którym mowa w ust. 1, rozumie się celowe działania,*

podkreślenia jest fakt, że mowa tylko i wyłącznie o podmiotach zewnętrznych. Oznacza to, że stan wojenny może być jedynie wprowadzony w przypadku działań wskazanych w ustawie, które zostały zainicjowane przez państwa, ewentualnie inne podmioty prawa międzynarodowego – takie jak organizacje międzynarodowe.

Wnioski

Najważniejszy wniosek sprowadza się do stwierdzenia, że terminy *wojna*, *agresja* i *napaść zbrojna* powinny przybrać rangę prawną w postaci definicji legalnej. Należy zwrócić uwagę, że mimo występowania w wielu aktach tych pojęć brak ustawowych definicji (np. w postaci słowniczka z definicjami legalnymi). Nadmienić należy, że korzystanie z definicji występujących w konwencjach, czy innych dokumentach, nie zawsze jest wystarczające, gdyż akty te nie mają mocy prawnie wiążącej.

Wobec powyższego można stwierdzić, że brak definicji legalnych stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa. Wydaje się, że jest to zauważalne w kontekście aspektów związanych z Naczelnym Dowódcą Sił Zbrojnych i trudności interpretacyjnych, które wywołuje zarówno samo mianowanie, jak i jego dalsze funkcjonowanie. Brak uregulowania terminów, takich jak *na czas wojny* czy *stan wojny* prowadzi do nieścisłości. Zachwiana zostaje zatem tak istotna zasada jasności prawa. Należy wziąć pod uwagę, że w niektórych sytuacjach nie jest wskazane umiejscowienie *katalogów zamkniętych* czy *szttywnych definicji* w ustawach. Wydaje się jednak, że nie ma to zastosowania wobec omawianych terminów, dlatego też konieczne jest dążenie do jak najszybszego wdrożenia tych pojęć do aktów prawnych.

Prawidłowe definiowanie jest niezbędne dla właściwego określania sytuacji, konsekwencji z nimi związanych, a także skutków prawnych, które wywołują. Należy zatem zaznaczyć, że jedynie precyzyjne i ścisłe definiowanie powyższych pojęć, najlepiej poprzez wprowadzenie ich do prawa krajowego bądź międzynarodowego, spowodowałoby rozwiązanie wielu wątpliwości i zamknęłoby drogę do różnych, nieraz wykluczających się interpretacji.

godzące w niepodległość, niepodzielność terytorium, ważny interes gospodarczy Rzeczypospolitej Polskiej lub zmierzające do uniemożliwienia albo poważnego zakłócenia normalnego funkcjonowania państwa, podejmowane przez zewnętrzne w stosunku do niej podmioty.

Bibliografia

1. Antonowicz L., *Podręcznik prawa międzynarodowego*, LexisNexis, Warszawa, 2013.
2. Bator A. (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, LexisNexis, Warszawa, 2008.
3. Białocerkiewicz J., *Prawo międzynarodowe publiczne. Zarys wykładu*, UWM, Olsztyn, 2005.
4. Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, LexisNexis, Warszawa, 2002.
5. Bukowicka S., *Miejsce i rola Ministerstwa Obrony Narodowej w systemie kierowania bezpieczeństwem narodowym – sprawozdanie z sympozjum*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2012/2013, IBiSM UW, Warszawa, 2013.
6. Góralczyk W., Sawicki S., *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, LexisNexis, Warszawa, 2009.
7. Kaczmarek J., Łepkowski W., Zdrodowski B. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, WSO, AON, Warszawa, 2008.
8. Kallas M., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 1997.
9. Kitler W. (red.), *Minister Obrony Narodowej i Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych w systemie kierowania bezpieczeństwem narodowym RP. Wybrane problemy*, AON, Warszawa, 2013.
10. Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, AON, Warszawa, 2011.
11. Kośmider T. (red.), *Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych w systemie obronnym Państwa Polskiego*, AON, Warszawa, 2014.
12. Pawłowski J. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa, 2002.
13. Prokop K., *Stany nadzwyczajne w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Temida 2, Białystok, 2005.
14. Rzeszutko-Piotrowska M., *Kompetencja organizacji wyspecjalizowanych Organizacji Narodów Zjednoczonych do podejmowania uchwał prawotwórczych*, Annales, Universitatis Mariae-Curie Skłodowska, vol. XX, 2, Sectio K, Lublin, 2013.
15. Sawicki W. (red.), *Prawo międzynarodowe publiczne w pytaniach i odpowiedziach*, LexisNexis, Warszawa, 2012.
16. Skrzydło W. (red.), *Polskie prawo konstytucyjne*, Verba, Lublin, 2005.
17. Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Zakamycze, Lublin, 2002.
18. *Słownik terminów i definicji NATO zawierający wojskowe terminy i ich definicje stosowane w NATO*, AAP-6, NATO, 2014.

Akty prawne

1. *Karta Narodów Zjednoczonych*, http://www.unic.un.org.pl/dokumenty/karta_onz.php#1.
2. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z póź. zm.
3. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 14 grudnia 1974 roku nr 3314 w sprawie definicji agresji, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/739/16/IMG/NR073916.pdf?OpenElement>.
4. *Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym i kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych oraz jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz. U. z 2002 r., nr 156, poz. 1301 z póź. zm.
5. *Ustawa z dnia 30 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw*, Dz. U. z 2011 r., nr 222, poz. 1323.

ANALYSIS OF WAR, AGGRESSION AND ARMED INVASION NOTIONS AND EXAMPLES OF THEIR USE IN LEGAL ACTS BINDING IN THE REPUBLIC OF POLAND

Abstract: In this article the author attempts to interpret legal regulations in which such notions as wartime, the state of war or martial law appear. She also analyses definitions of aggression, armed invasion and points out that both legal loopholes and vagueness of regulations in this matter may pose a threat against security.

The article features an analysis of the mentioned above terms basing on the provisions of the Constitution of the Republic of Poland, selected acts of law and certain acts of international law.